

Sygn. akt I ACa 910/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zbigniew Merchel (spr.)
Sędziowie:	SA Andrzej Lewandowski SA Marek Machnij
Protokolant:	stażysta Agata Karczewska

po rozpoznaniu w dniu 17 kwietnia 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa S. K. O. K. im. M. K. w O.

przeciwko T. F. S. K. O. K. Spółka Akcyjna w G.

i K. S. K. O. K. w S.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 30 lipca 2013 r. sygn. akt XV C 1997/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) ustala, że Towarzystwo (...) Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych Spółka Akcyjna w G. nie jest członkiem Krajowej S. K. O. K. w S.;

b) zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwoty po 398,50 (trzysta dziewięćdziesiąt osiem i 50/100) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

II. zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwoty po 367,50 (trzysta sześćdziesiąt siedem i 50/100) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt I ACa 910/13

UZASADNIENIE

S. K. O. – K. im. M. K. w O. wniosła o ustalenie, że Towarzystwo (...) S. K. O. – K.h S.A. w G., że nie był i nie jest jej członkiem K. S. K. O. – K. w S. oraz obciążenie pozwanych kosztami procesu.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że pozwana K. S. K. O. – K. w S. uznaje pozwane Towarzystwo (...) S. K. O. – K.h S.A. w G. za swojego pełnoprawnego członka, któremu przysługują wszelkie uprawnienia wynikające z członkostwa, potwierdzeniem, czego było chociażby podjęcie przez zarząd pozwanej K. S. K. O. – K. w S. w dniu 28 kwietnia 2011 uchwały nr 6 wyrażającej zgodę na nabycie przez pozwane Towarzystwo dodatkowych 31.150 udziałów w K. K.. Powódka nie znajduje żadnego uzasadnienia, dla którego K. S. K. O. – K. w S. uznaje pozwane Towarzystwo (...) S. K. O. – K.h S.A. w G. za swojego pełnoprawnego członka. Na poparcie swego stanowiska powódka odwoływała się do treści art. 33 ust. 1 ustawy z 14 grudnia 1994r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych. Wskazywała, że Członkami K. S. K. O. – K. mogą być wyłącznie kasy. Wynika z tego zakaz bycia członkiem K. K. dla innych podmiotów. Wobec takiej regulacji oczywistym jest, że członkiem pozwanej K. K. nie jest i nie może być pozwane Towarzystwo.

Powódka ponadto odwoływała się do regulacji art. 25 § 1 prawa spółdzielczego, zgodnie z którym zmarłego członka skreśla się z rejestru członków ze skutkiem od dnia, w którym nastąpiła śmierć; osobę prawną skreśla się z rejestru członków ze skutkiem od dnia jej ustania. Skreślenie takie ma charakter porządkowy, nie można go identyfikować z wykreśleniem członka z rejestru spółdzielni zgodnie z art. 24 § 2 prawa spółdzielczego; prawa organizacyjne wynikające ze stosunku członkostwa w spółdzielni są ściśle związane z osobą członka i jako takie nie podlegają przeniesieniu na inne osoby, a więc pozwane Towarzystwo nie może swojego członkostwa w K. K. wywodzić od spółki H (...), jako kolejny jej następca prawny.

Odnosząc się do art. 189 k.p.c. powódka wskazała, że ma interes prawny w ustaleniu, że pozwany ad. 1 nigdy nie uzyskał statusu prawnego członka pozwanej ad. 2 z uwagi na fakt, że ustalenie takie w istotny sposób wpływa na sytuację prawną tak jej, jak i pozostałych członków pozwanej ad. 2, a także obu pozwanych podmiotów. Żądanie powódki ściśle wiąże się z sytuacją, jaka zaistniała po wejściu w życie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych. Od tamtej pory istnieje bowiem stan niepewności dotyczący istnienia lub – zdaniem powódki – nieistnienia stosunku członkostwa podmiotów niebędących kasami w pozwanej ad. 2. Uznawanie pozwanego ad. 1 za członka pozwanej ad. 2 uderza w interesy prawne powódki i innych kas – jako członek mógłby on np. uczestniczyć w walnym zgromadzeniu i oddawać na nim głos, zgromadzenie ma zaś szereg kompetencji, które odzwierciedlają zakres, w jakim poszczególne członkowie pozwanej ad. 2 mogą współdecydować o swojej sytuacji prawnej.

W odpowiedzi na pozew Towarzystwo (...) S. K. O. – K.h S.A. w G. (pozwany ad. 1) i K. S. K. O. – K. w S. (pozwana ad. 2), wniesli o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwani kwestionowali interes prawny powoda w ustaleniu. W tym zakresie powoływali się na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 15 października 2006 w sprawie III CZP 67/06 i z dnia 5 czerwca 1991 w sprawie III CZP 43/91. Pozwani wskazywali, że członkostwo pozwanego ad. 1 w pozwanej ad. 2 przeszło w drodze sukcesji generalnej najpierw na (...) spółkę z o.o., następnie zaś na pozwanego ad. 1. Pozwani nie podzielali stanowiska powódki, że w drodze tej sukcesji przechodzą jedynie prawa majątkowe. Stosownie do przepisu art. 484 § 1 kodeksu spółek handlowych spółka przejmująca albo nowo zawiązana wstępuje z dniem połączenia we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej albo spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki. Sukcesja generalna obejmuje ogół praw i obowiązków, bez konieczności ich szczegółowego wyliczenia bądź zachowania szczególnej formy lub uzyskania zgody wierzyciela na przejęcie długu, nie wyłączając praw niezbywalnych – np. użytkownika. Utraty przez spółkę bytu prawnego w związku z połączeniem nie można przy tym postrzegać jako odpowiednika śmierci osoby fizycznej, gdyż z punktu widzenia gospodarczego osoba ta nadal żyje w spółce przejmującej, bądź nowo zawiązanej.

Pozwani wskazali także na to, że H (...) S spółka z o.o. była członkiem pozwanej ad. 2 w rozumieniu ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych i stan ten został potwierdzony uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2006 wydanej w sprawie III CZP 67/06, wytoczonej nota bene przez powodową S. K. O. – K. im. M. K. w O.. Wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego H (...) S spółki z o.o. czy

(...) spółka z o.o. nie skutkowało skreśleniem tych spółek z rejestru członków pozwanej ad. 2, a jedynie zmianą oznaczenia członka spółdzielni. Sukcesor ogólny nie składa też nowej deklaracji członkowskiej, a organy spółdzielni nie podejmują uchwały o jego przyjęciu w poczet członków - przyjmuje się, że członkostwo jest kontynuowane ex lege bez dokonywania jakichkolwiek czynności prawnych.

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku powództwo oddalił i obciążył powódkę kosztami postępowania na rzecz obu pozwanych.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Powódka S. K. O. – K. im. M. K. w O. jest członkiem pozwanej ad. 2 – K. S. K. O. – K. w S.. Członkostwo powódki w pozwanej ad. 2 uwarunkowane było przepisem art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych obowiązującej do dnia 27 października 2012, obecnie obowiązki kas w tym zakresie reguluje art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 5 listopada 2009 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych – zgodnie z jego treścią kasy zrzeszają się w K. K.. Członkami K. K. są wyłącznie kasy.

Przed wejściem w życie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, tj. dniem 5 lutego 1996, członkiem pozwanej ad. 2 był też, oprócz zrzeszonych w niej kas, poprzednik prawny pozwanego Towarzystwa (...) S. K. O. – K. h S.A. w G. - H (...) S spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S.. Spółka ta powstała w roku 1992, następnie połączyła się z H (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S., tworząc (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w S., który to podmiot połączył się ostatecznie z pozwanym T. F. S. K. O. – K. S.A. w G..

Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, mimo wskazania na skład powstałej z mocy ustawy K. K. i wykluczenia członkostwa osób nie będących kasami, nie zawierała przepisu, który przewidywałby utratę z mocy prawa członkostwa osób prawnych nie będących spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi, które również były w niej w tym czasie zrzeszone, nie zawierała też przepisów intertemporalnych pozwalających na stosowanie ustawy z mocą wsteczną. Nie zaistniała także żadna z okoliczności, określonych w ustawie prawo spółdzielcze na zasadzie numerus clausus, powodujących ustanie członkostwa poprzednika prawnego pozwanego ad. 1. Okoliczności te były przedmiotem ustaleń w sprawie wytoczonej przez S. K. O. – K. im. S. W. we W. przeciwko H (...) S spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. i K. S. K. O. – K. w S. o ustalenie, rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy w Gdańsku pod sygnaturą I C 1202/05, w toku rozpoznawania której Sąd Najwyższy podjął uchwałę z dnia 25 października 2006 w sprawie III CZP 67/06. Wyrok w sprawie I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku uprawomocnił się z dniem oddalenia od niego apelacji wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2007.

W ocenie sądu I instancji przedstawiony stan faktyczny był bezsporny między stronami. Został ustalony w oparciu o zgromadzone w toku postępowania dokumenty, prawdziwości których nie kwestionowała żadna ze stron. Nie budziły one również wątpliwości Sądu.

Mając na uwadze poczynione ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne.

Przede wszystkim uznał sąd I instancji, że po stronie powodowej jest brak interesu prawnego wyrażającego się stanie niepewności co do istnienia bądź nieistnienia stosunku członkostwa pozwanego ad. 1 w pozwanej K. K.. W tym zakresie sąd odwołał się do prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku, które wiąże stosownie do przepisu art. 365 § 1 k.p.c. nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Od daty uprawomocnienia się wskazanego rozstrzygnięcia nie doszło do żadnych zmian w zakresie okoliczności faktycznych, ani zmian stanu prawnego, które rozstrzygnięcie to czyniłyby nieaktualnym. Rozstrzygnięcie to usuwa przy tym, przynajmniej w stosunku do pozwanej ad. 2, stan niepewności, istnienie którego było podstawą do stwierdzenia, że we wskazanej sprawie S. K. O. – K. im. S. W. we W. miała interes prawny w dokonaniu żądanego przez nią wówczas ustalenia. Pozwany ad. 1 jest, co było w sprawie niekwestionowane, następcą prawnym pozwanej wówczas - obok K.

S. K. O. – K. w S. - H (...) S spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., w pełni znajdują zatem w stosunku do niego zastosowanie rozważania dotyczące członkostwa jego poprzednika.

Niezależnie od braku interesu prawnego powódki w dokonywaniu żądanego przez nią obecnie ustalenia - bądź na wypadek uznania, że związanie prawomocnym wyrokiem ze sprawy I C 1202/05 dotyczy jedynie pozwanej ad. 2 - wskazał, że żądanie powódki jest nieuzasadnione ze względów wskazywanych przez Sąd Najwyższy w powoływanej już uchwale z dnia 25 października 2006 w sprawie III CZP 67/06, które to wskazania Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie w pełni podzielał.

Zdaniem sądu I instancji, zarówno brak możliwości działania wstecz ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych, jak i zasada numerus clausus sposobów ustania członkostwa w spółdzielni, jaką jest pozwana ad. 2, przemawiały przeciwko uznaniu, że z chwilą wejścia wspomnianej ustawy w życie doszło do utraty z mocy prawa członkostwa poprzednika pozwanego ad. 1. Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu powódki, że z chwilą połączenia się pozwanego ad. 1 z (...) spółką z o.o. doszło do ustania bytu prawnego drugiego z wymienionych podmiotów, a wraz z nim wygaśnięcia członkostwa w pozwanej ad. 2. Podobnie połączenie H (...) S spółki z o.o. oraz H (...) spółki z o.o. nie doprowadziło, wbrew wskazaniom powódki, do utraty bytu prawnego przez obie te spółki. Sukcesja generalna, będąca istotą ich połączenia, z natury rzeczy obejmowała zaś również prawo, przynajmniej w części niemajątkowe, jakim było członkostwo w pozwanej ad. 2. Wynika to także *expressis verbis* z przepisu art. 494 § 1 powoływanego przez powódkę kodeksu spółek handlowych. Podzielił sąd a quo pogląd pozwanych, że utraty przez osobę prawną bytu prawnego w związku z połączeniem się z innym podmiotem nie można postrzegać jako odpowiednika śmierci osoby fizycznej, z chwilą której istotnie dochodzi do takich zmian w ogóle przysługujących jej praw jak, np. ustanie członkostwa w spółdzielni, skutkujące wykreśleniem członka z rejestru, jak wskazywała na to powódka stosownie do przepisu art. 25 § 1 prawa spółdzielczego. W tym kontekście wskazania zawarte w powołanych w pozwie wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2009r. wydanego w sprawie IV CSK 485/08, że art. 33 ust. 1 ustawy z 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych stanowi *lex specialis* wobec przepisów ustawy z 1982 prawo spółdzielcze, a zarazem samodzielną, ustawową przyczynę ustania członkostwa w Krajowej Kasie każdego podmiotu, który nie jest kasą oszczędnościowo-kredytową i z dnia 6 stycznia 2008r., wydanego w sprawie IV CSK 390/07, zgodnie z którym kategorię sformułowania art. 33 ust. 1 zdanie drugie ustawy z 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych pozwala na wyprowadzenie z jego treści nie tylko normy pozytywnej, że członkami K. K. są kasy, ale także normy negatywnej, iż członkami nie mogą być, poza kasami, inne podmioty, należy traktować jako wskazania *de lege ferenda*; nie stanowią one podstawy do zmiany oceny podejmowanej przez Sąd w rozpoznawanej sprawie, zgodnej z ocenami wyrażonymi w powoływanych już sprawach I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku i III CZP 67/06 Sądu Najwyższego.

W świetle tak poczynionych ustaleń, Sąd na mocy art. 189 k.p.c. a *contrario* oddalił powództwo jako nieuzasadnione, o czym orzekł w punkcie pierwszym sentencji wyroku. W punkcie drugim sentencji wyroku, stosownie do wyrażonej w przepisie art. 98 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu, sąd zasądził od przegrywającej sprawę powódki na rzecz wygrywających ją pozwanych koszty poniesionych wydatków z tytułu zastępstwa procesowego w wysokości wynikającej z § 11 pkt 1 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od tego orzeczenia wywiodła powódka zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu wyrokowi stawiała następujące zarzuty:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 189 k.p.c., w powiązaniu z naruszeniem przepisów prawa procesowego, tj. art. 365 § 1 k.p.c., poprzez ich wadliwe zastosowanie i błędną wykładnię, co polegało na stwierdzeniu, że powódka nie ma interesu prawnego w żądanym ustaleniu, albowiem w sprawie z powództwa innej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej przeciwko H (...) S spółce z o.o. w S., będącej poprzednikiem prawnym Spółki pozwanej w niniejszej sprawie, zapadł prawomocny wyrok oddalający powództwo o ustalenie, że spółka H (...) nie jest członkiem K. K., zaś sąd wyrokiem tym w niniejszej sprawie jest związany, tymczasem sąd nie jest związany

tym wyrokiem, ponieważ inne były strony postępowania, w którym został wydany, a ponadto w tamtej sprawie przedmiotem rozpoznania było inne żądanie; naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. miało wpływ na wynik sprawy, bowiem w wyniku błędnego zastosowania tego przepisu sąd odmówił powódce interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.;

2. Naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c., poprzez brak odniesienia się w uzasadnieniu wyroku do argumentacji powódki związanej z dyspozycją art. 25 § 1 prawa spółdzielczego; naruszenie tego przepisu miało wpływ na wynik sprawy, bowiem sąd Okręgowy nie odniósł się do sedna sprawy, co z kolei doprowadziło do przyjęcia zupełnie błędnych motywów wyroku oraz chybionego rozstrzygnięcia;

3. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 25 § 1 prawa spółdzielczego, poprzez brak jego zastosowania, gdy tymczasem jest to norma szczególna (*lex specialis*) w stosunku do przepisów Kodeksu spółek handlowych w zakresie następstwa prawnego w wyniku łączenia się spółek.

Pozwani w odpowiedzi na apelację, jak i na rozprawie wnosili o oddalenie apelacji i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja była zasadna.

Rozpoznawanie apelacji sprowadza się do tego, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony. Jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Ma zatem obowiązek ocenić ustalony stan faktyczny oraz prawidłowość zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego (nawet, gdyby to nie było przedmiotem zarzutów apelacji). Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Skoro postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy, to wydane orzeczenie musi opierać się na własnych ustaleniach faktycznych i prawnych sądu II instancji (art. 382 k.p.c.). Mając na uwadze ekonomikę procesową sąd II instancji pragnie wskazać, że wydane przez siebie orzeczenie, co do meritum zgłoszonego roszczenia oparł na prawidłowo dokonanych ustaleniach faktycznych sądu I instancji, które to ustalenia aprobuje i przyjmuje za własne. Sąd Apelacyjny nie aprobuje natomiast zastosowanej przez sąd I instancji wykładni prawa materialnego i procesowego uznając zasadność wszystkich zarzutów apelacji.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do kwestii zasadniczej, tj. podstaw oddalenia powództwa przez sąd I instancji z powodu braku interesu prawnego po stronie powodowej. Użyte w art. 189 k.p.c. pojęcie interesu prawnego było wielokrotnie przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego. Zgodnie z utrwalonym kierunkiem orzecznictwa, o skorzystaniu z formy powództwa o ustalenie przesądza interes prawny powoda w żądaniu ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Interes prawny powoda jest przy tym materialnoprawną przesłanką powództwa o ustalenie. Najogólniej można stwierdzić, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. oznacza potrzebę prawną, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej powód się znajduje. Chodzi tu oczywiście o interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych. Tak pojmowany interes prawny może wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, mająca charakter obiektywny, tzn. zachodząca według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywnego odczucia powoda. Należy podkreślić, że uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego trzeba pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy i wreszcie tego, czy w drodze innego powództwa, zwłaszcza powództwa o świadczenie, strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Powództwo o ustalenie podlega zasadzie aktualności, zgodnie z którą za podstawę orzeczenia przyjmuje się stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 474/11, nie publ.). Z tej przyczyny interes prawny w żądaniu ustalenia musi występować w chwili orzekania.

Przenosząc te ogólne uwagi na stan niniejszej sprawy wskazać należy, że powódka nie negowała, że znane jej było prawomocne orzeczenie w sprawie I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku pozytywnie ustalające, że spółka H

(...) była członkiem pozwanej K. K.. Zasadnie sąd I instancji wskazał na zakres związania wynikający z orzeczenie prawomocnego, które wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby (art. 365 k.p.c.). Wyrazem statuowanej tym przepisem prawomocności materialnej orzeczenia jest konieczność brania jej pod uwagę w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się dana kwestia, która nie może podlegać już ponownemu badaniu.

Związanie rozstrzygnięciem określonej kwestii w innej sprawie występuje jednak tylko granicach podmiotowych prawomocności, czyli w sprawie, w której występują te same strony lub osoby objęte prawomocnością rozszerzoną na podstawie przepisu szczególnego. W braku tożsamości podmiotowej (a tak było w rozpoznawanej sprawie) rozstrzygnięcie określonego zagadnienia przy orzekaniu w jednej sprawie nie wyłącza dopuszczalności jego badania i oceny w innej sprawie. Osoby, które nie były stronami i których nie obejmuje z mocy przepisu szczególnego rozszerzona prawomocność materialna wcześniejszego wyroku, nie są pozbawione możliwości realizowania swego prawa we własnej sprawie, także wtedy, gdy łączy się to z kwestionowaniem oceny wyrażonej w innej sprawie w zakresie przesłanek orzekania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2010r., IV CSK 359/09, OSNC 2011, Nr 2, poz. 16).

Poza tym w ocenie sądu II instancji nie można podzielić ustalenia sądu I instancji, że od daty uprawomocnienia się wskazanego rozstrzygnięcia nie doszło do żadnych zmian w zakresie okoliczności faktycznych, ani zmian stanu prawnego, które rozstrzygnięcie to czyniłyby nieaktualnym. O ile można zgodzić się z tym, że w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia, stan prawny nie uległ zmianie, to jednakże uległ zmianie stan faktyczny albowiem spółka H (...) przestała istnieć, albowiem najpierw połączyła się ze spółką H (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S., tworząc (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w S., który to podmiot został przejęty przez pozwane Towarzystwo (...) S. K. O. – K.h S.A. w G..

Strona powodowa swe roszczenie o ustalenie obecnie kierowała przeciwko temu ostatniemu podmiotowi i jego członkostwo w pozwanej K. K. kwestionowała, a więc zmierzała do usunięcia stanu niepewności, tj. stwierdzenia, że pozwanemu Towarzystwu nie służy status członka także pozwanej K. K.. Ustalenie to wpływać będzie na uprawnienia powódki w pozwanej K. K. chociażby w zakresie wykonywania praw należnym członkom w K. K. (art. 18 prawa spółdzielczego), czy na ocenę prawidłowości podjętej przez zarząd pozwanej K. S. K. O. – K. w S. w dniu 28 kwietnia 2011 uchwały nr 6 wyrażającej zgodę na nabycie przez pozwane Towarzystwo dodatkowych 31.150 udziałów w K. K..

Wskazać też należy, że przedmiot sprawy I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku był różny od tego objętego niniejszym roszczeniem. Wprawdzie w obu sprawach przedmiotem jest ustalenie istnienia członkostwa, ale w obu dotyczyło to innych podmiotów (co przedstawiono wyżej), ale też okoliczności powstania tego członkostwa. W rozstrzygniętej prawomocnej sprawie I C 1202/05 Sądu Okręgowego w Gdańsku chodziło o ustalenie, czy z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.) osoby prawne nie będące spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi utraciły z mocy prawa członkostwa w K. S. K. O. K., czy też nie, co ostatecznie Sąd Najwyższy w tej sprawie przesądził, że nie (patrz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2006r., III CZP 67/06; OSNC 2007/6/89).

Natomiast w niniejszej sprawie chodziło o ustalenie, czy na skutek zmian przekształceniowych jakie dotknęły ten pierwotny podmiot – spółkę H (...), przysługujące jej prawa członkowskie w pozwanej K. K. przeszły na pozwane Towarzystwo. Sąd I instancji wypowiadając się w tej kwestii przyjął, że sukcesja generalna, będąca istotą połączenia, z natury rzeczy obejmowała również prawo, przynajmniej w części niemajątkowe, jakim było członkostwo w pozwanej K. K., co wynikać miało *expressis verbis* z przepisu art. 494 § 1 kodeksu spółek handlowych, a utraty przez osobę prawną bytu prawnego w związku z połączeniem się z innym podmiotem nie można postrzegać jako odpowiednika śmierci osoby fizycznej ustania członkostwa w spółdzielni.

Sąd I instancji zajmując takie stanowisko bliżej go nie uzasadnił, co czyniło zasadnym w tym zakresie zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 25 prawa spółdzielczego.

Jednakże przed rozstrzygnięciem tego zagadnienia Sąd Apelacyjny pragnie zwrócić uwagę na regulację art. 33 ust. zd. 2 ustawy z 14 grudnia 1994r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (Dz. U. z 1995 r. , Nr 1 poz. 2 ze zm.; dalej u.s.k.o.k.; którą tu należało stosować, albowiem ocenie podlegały zdarzenia, które zaistniały pod jej rządami, a przed wejściem w życie ustawy z dnia 5 listopada 2009r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych – Dz. U. z 2012r. poz. 855).

Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że przepis ten stanowi *lex specialis* wobec przepisów ustawy z 1982 r. - Prawo spółdzielcze, w szczególności także wobec art. 1 § 1 prawa spółdzielczego. Stanowi on zarazem samodzielną, ustawową przyczynę ustania członkostwa jak i niemożliwość jego uzyskania w K. K. każdego podmiotu, który nie jest kasą oszczędnościowo-kredytową. art. 33 ust. 1 zdanie drugie u.s.k.o.k., który stanowi, że członkami K. K. są wyłącznie kasy. Kategoryczność tego sformułowania prowadzi do wniosku, że członkami K. K. mogą być tylko kasy, a co za tym idzie nie mogą być jej członkami, poza kasami, inne podmioty. Za tym poglądem przemawiają, oprócz argumentów wykładni gramatycznej, także ważne względy celowościowe i systemowe. Analiza zawartych w ustawie uregulowań dotyczących stosunków pomiędzy K. K. a jej członkami prowadzi do wniosku, iż znaczna część tych relacji nie może wchodzić w grę wobec ewentualnych członków niebędących spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi. K. K. nie może świadczyć na rzecz podmiotów niebędących kasami m.in. usług reprezentowania interesów przed organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego, wyrażania opinii o projektach aktów prawnych dotyczących tych podmiotów, zapewnienia im doradztwa prawnego, organizacyjnego i finansowego, organizowania szkoleń i prowadzenia działalności wydawniczej związanej z ich działalnością oraz opracowywania jednolitych procedur świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji oraz systemów informacyjnych. Jest jasne, że te działania mogą być wykonywane w stosunku do kas, a nie np. wobec pozwanej spółki. Tylko w stosunku do kas możliwa jest też realizacja podstawowego celu działalności K. K., sformułowanego w art. 34 u.s.k.o.k., którym jest zapewnienie stabilności kas oraz sprawowania nadzoru nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działania kas z przepisami ustawy. Wypełnienie tej funkcji kontrolnej K. K. nie byłoby możliwe bez przeprowadzania lustracji, o której mowa w art. 31 ust. 3 ustawy, a która nie wchodzi w grę w stosunku do podmiotów niebędących kasami. K. nie może też, rzecz jasna, stosować też względem takich podmiotów sankcji przewidzianych w art. 42 u.s.k.o.k., tj. w razie stwierdzenia rażącego lub uporczywego naruszenia przepisów prawa, zawiesić działalność kasy, ustanawiając jednocześnie zarządcę komisarycznego. Sąd Apelacyjny w tym składzie w całej rozciągłości podziela stanowisko jakie w kwestii przynależności do K. K. innych podmiotów niż kasy wyrażał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 stycznia 2008 r., IV CSK 390/07; OSP 2009/3/33 i wyroku z dnia 2 kwietnia 2009 r., IV CSK 485/08; LEX nr 550930.

Przyjęcie powyższego poglądu powodowało, że bez znaczenia było to w jaki sposób pozwane Towarzystwo dokumentowało uzyskanie praw członkowskich w pozwanej K. K..

Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny uznał też, że przywołane przekształcenia, które pozwane Towarzystwo wskazywało jako podstawę nabycia praw członkowskich w pozwanej K. K. nie doprowadziły do nabycia tego członkostwa. Odnosząc się do tego zagadnienia należy wskazać, że występowały różne podstawy przekształceń, które spowodowały, że ostatecznie pozwane Towarzystwo wstąpiło w prawa i obowiązki spółki H (...). Najpierw nastąpiło połączenie spółki z o.o. H (...) ze spółką z o.o. H (...). Miało to miejsce 13 stycznia 2010r. w ten sposób, że zawiązały te podmioty nowy podmiot spółkę z o.o. (...). Ten nowy podmiot został wpisany do KRS 18.02.2010r. Było to połączenie w trybie art. 492 § 1 pkt 2 k.s.h. Z kolei połączenie tej nowo zawiązanej spółki z T. F. S. K. O. – K. S.A. w G. nastąpiło 14 stycznia 2011r. na skutek przejścia spółki z o.o. (...) przez pozwane Towarzystwo. Wpis do KRS – u tego zdarzenia nastąpił 9 lutego 2011r. Tutaj połączenie nastąpiło na podstawie przejścia, a więc w oparciu o art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. Skutki takich przekształceń określa art. 493 k.s.h. W myśl § 1 tegoż artykułu spółka przejmowana albo spółki łączące się przez zawiązanie nowej spółki zostają rozwiązane, bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego, w dniu wykreślenia z rejestru. Zestawiając pojęcie rozwiązania z treścią art. 493 § 1 in fine k.s.h., trzeba stwierdzić, że termin ten oznacza zarazem koniec istnienia danej spółki jako podmiotu prawa. Połączenie następuje natomiast z dniem wpisania połączenia do rejestru właściwego według siedziby, odpowiednio spółki przejmującej albo spółki nowo

zawiazanej. Wpis ten wywołuje skutek wykreślenia spółki przejmowanej albo spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki, z uwzględnieniem art. 507 k.s.h.

Odnosząc to do regulacji art. 25 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego (co zarzuca apelujący) w zw. z art. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, gdzie jest odesłanie że w zakresie nie uregulowanym odmiennie ustawą do Kasy, która jest spółdzielnią stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (t.j.: Dz. U. 2013 r. poz. 1443) stwierdzić należało, że na skutek połączenia spółki z o.o. H (...) ze spółką z o.o. H (...) należało przyjąć, że obie spółki przestały istnieć jako podmioty prawa, albowiem skutek wykreślenia ich z rejestru następował w dniu wpisania połączenia (art. 493 § 2 zd. 2 k.s.h.). To samo odnieść należało do dalszego połączenia w formie przejęcia nowo powstałej spółki przez pozwane Towarzystwo.

Sąd Apelacyjny nie podziela poglądu, sądu I instancji, że ustanowiona w art. 494 § 1 k.s.h. sukcesja praw i obowiązków ma charakter bezwzględny i obejmuje wszelkie prawa. Oczywiście na skutek procedury połączenia ustawodawca przewidział sukcesję praw i obowiązków. Oznacza to, że spółki sukcesorki, tj. przejmujące lub nowo zawiązane, wstępują z dniem połączenia we wszystkie prawa i obowiązki spółek przejmowanych i łączonych (fuzja). Przyjęta więc została konstrukcja prawna sukcesji uniwersalnej, która następuje z dniem połączenia. Mimo jednak, użycia przez ustawodawcę określenia „we wszelkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej albo łączących się przez zawiązanie się nowej”, to ta generalna zasada doznaje jednak pewnych wyjątków. Po pierwsze w samym art. 494 k.s.h. w § 2 ustawodawca wprowadza wyjątek od tej generalnej reguły. Skoro tak, to takie wyjątki należy też dopuścić w innych regulacjach prawnych. W ocenie sądu II instancji, taki wyjątek zawarty jest w art. 25 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego, który w tym zakresie stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 494 § 1 k.s.h. Za takim rozumieniem zapisu z art. 25 § 1 zd. 2 p prawa spółdzielczego przemawia jednoznaczna treść tego zapisu, jak też osobisty charakter stosunku członkostwa. Prawa organizacyjne wynikające ze stosunku członkostwa są ściśle związane o osobą członka (czy to fizyczną, czy prawną) i jako takie są nieprzenaszalne, czy to w drodze sukcesji singularnej, czy uniwersalnej. Dał temu wyraz ustawodawca w art. 25 ust. 2 prawa spółdzielczego stanowiąc o przejściu związanych z członkostwem praw majątkowych na spadkobiercę zmarłego członka i to też określonych. Jak więc widać, zdaniem ustawodawcy nie powinien być kontynuowany stosunek członkostwa, nie tylko gdy nastąpiła śmierć członka (osoby fizycznej), ale też w razie zaprzestania bytu przez osobę prawną, której prawa te przysługiwały, i to niezależnie od tego, że w ostateczności osoba ta została, czy nie została zlikwidowana. Istota osoby prawnej polega na tym, że jest ona jednostką organizacyjną, która z mocy przepisu ustawy została wyposażona w zdolność prawną (art. 33 k.c.) i w związku z tym może być podmiotem stosunków cywilnoprawnych. Z chwilą ustania (a więc z chwilą wykreślenia z rejestru KRS H., co miało miejsce na skutek wpisu nowego podmiotu – spółki z o.o. (...)) w świetle art. 25 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego spółka H (...) winna być skreślona z rejestru członków Krajowej Kasy, które to skreślenie miało charakter byłoby czynnością porządkowo - techniczną, wywołujące skutki od dnia ustania danego podmiotu. Stąd członkostwo to gasło, a więc dalej nie mogło już przechodzić na inne podmioty.

Uznając zatem, że sąd I instancji wadliwie zastosował przepisy prawa materialnego (zarzucane naruszenie art. 25 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego oraz niezastosowanie art. 33 ust. zd. 2 ustawy z 14 grudnia 1994r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych) Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z powołanymi wyżej przepisami oraz art. 189 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł jak w pkt I ppkt a swego orzeczenia. Sąd II instancji na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 § 10 pkt 1 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j.: Dz. U. z 2013, poz. 490) obciążając nimi po połowie obu pozwanych. O kosztach postępowania apelacyjne także po połowie obciążono pozwanych. Na koszty te składała się opłata od apelacji (600zł) oraz należne pełnomocnikowi koszty zastępstwa procesowego na podstawie § 10 ust. 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j.: Dz. U. z 2013, poz. 490) w kwocie 135 zł.